

praeceptum meum praedictaveris, pote quae decantant Regiam inaequalem, subditorum videlicet multitudinem: omnes ergo redigunt in ditionem tuam Judaeos, Gentiles, nationes cunctas terrarum. Dicuntur ista de David minus proprie, vel hyperbolice ad amplificandam ditionis ejus magnitudinem: de qua re in libris Regum & Paralipomenon b. sicut & in Psalmo LXXI. e. de Salomone: *Dominiabitur*, inquit, *amarulque ad mare, & ad flumina usque ad terminos orbis terrarum*. Sed absolute ac simpliciter soli Christo conveniunt, quae sunt utrobique, ut communi consensu omnes Catholici docent, atque de Rabbini antiquiores. Lege Tertullianum d. & Origenem e. Quis unquam Christianus, ait Augustinus f. dubitavit hoc de Christo esse praedictum, aut hanc hereditatem aliud quam Ecclesiam esse intellexit?

Hereditatis faret nomen, quia ditionem illam amplam David bello compravit, vel Davidi promissa facta non pro se, sed pro Messia, qui futurus erat ex ipsius semine: quemadmodum terra Chanaan Abraham promissa est pro posteris. Quamquam & David quodammodo legitur postulare, quando interrogavit, *num ascendet in unam de civitatibus juda, & quid?* & responsum est ei, in *Hebr. 2.* Expendit hoc Petrus Damiani b. reprehendens inavotorem Pontificatus Cadolum. Utrius eodem testimonio Nicetas i. pro generatione Christi.

Postula ad me, & dabo tibi Palterium Ambrosianum, & Tertullianum i. & Augustinus l. *Pere ad me*. Non postulat nisi in honore Christi, qui toties legitur orasse. Orandi causa fuerunt, ut ostenderet se esse ad Patrem m., quod notavit Hilarius n., ut orandi nobis exemplum daret, quod Ambrosius p., Augustinus p., Damascenus q., quod per se sola vocali perire verum est, ut idem Hilarius indicat: ut imperaret etiam, quod ut homo per se non poterat, nec ejus ipsi potestas et communicanda, sive illius conseruit, nisi media oratione. Inter alia, quae oravit, illud fuit, *ut clarificaret eum pater*, intelligens tum resurrectione corporis sui, tum nominis alterationem, quam hic jubetur postulare. Unde quae redduntur in utilitatem nostram: tum etiam, ut *omne, quod desit tibi, det illi vitam aeternam*. Inter quemadmodum alter potuit Christus hominum redimere, quam per passionem, & alio modo intrare in gloriam suam, quam per illam n.: sic debuit, quia sic Deus instituit, pro orationem, cuius proinde nobis vis hinc maxime commendatur: quae item in aliis de congruo impretavit incarnationem, ut concedit B. Thomas, & indicant verba illa Psalmi, *Propter misericordiam inopiam, & gentium pauperum, nunc exurgam, dicit Dominus*. Exaudiri est semper Christus, ut Martha e. & ipsemet dixit n.: idque pro sua reverentia, ut in his quae de liberata, et absolute perire, ac fuit Deum velle, non quod secundum morum sensualitatis, aut voluntatis, tantum simplicis, & sub conditione, quae potius censetur velle. Dissert de his B. Thomas tertia parte e.

Quo autem pacto nunc in caelo pro nobis orat, declaravit in Epistola Joannis prima commentario d. Ad vocatum habemus apud Patrem, legique possunt Suarez e., & Ribera f. Quod vult Deus dare, ac etiam daturus est, inquit ut peratur, ut sic accipiat gratias, & suam declarat liberalitatem. Hoc modo David ad petendum provocavit Bezellaig: Salomon, matrem suam b. Artaxerxes, Eldram i: Zacharias propheta, populum nomine Dei k: Itaias, Achaz: Herodes, Herodiadem m. Aduerus, Ethher n.: Christus, omnes o, videtur, Salomonem p.

Videtur & mihi modus hic loquendi denotare Judaeos Deo referari, vel non tantum fieri, & quantum tamen se Christus ad has omnes domus Israel venisse caulare, ut dicere: Ne dubita, non imminuetur libiditum numerus: quia petis, & expertis hoc conservare: dabo pro his Gentes, ac fines terrae. Ad hanc modum olim Moysi Deus q. *Dimitte me, dixit, ut inhaeratur furor meus contra te, & dolentiam, faciamque te in gentes magnam: & apud Isaiam r.* Parum est ut sic mihi servus ad suscitandum tribus Jacob, & scias Israel convertendus. Ecce, dedi te in lucem Gentium, ut si salus mea usque ad extremum terra. Hoc testimonio Paulus ad idem propositum usus est, quum Judaeos deseruit, quoniam repellebant Evangelium, & indignos se iudicabant aeterna vita.

Omnino est haec re, deque ista praesentis loci intelligentia, quam autem, Patrum colligere testimonia,

A simul etiam divinitatem Christi hinc probantium, cui tam amplius principatus datus sit, qui scilicet quamvis homini sit datus, nisi Deus simul esset, non daretur. Idacius occurrit argumentantibus hinc, non esse Paulum Dei Christum, allatus alius locis, quibus quae Patris sunt, eadem dicuntur esse illius. Dissolverat jam ante difficultatem eadem dici posse Filium accipere ad Patrem vitam, iudicium, hereditatem nationum, potestatem in omnem carnem, gloriam, discipulos, & alia: non enim, ait, ut alacritas, sed ut qui cum ipso ab initio fuerint, & ratione naturae, non gratiae. Ibi Scholiae Elias primum notans haec omnia secundum Humanitatem lumbi posse, si tamen secundum Humanitatem accipiantur, explicat isto exemplo: Si splendor, omnia sua sibi dedisse lucem, quia res omnes collatae, sicut & ipsa, nemo dicit fuisse tempus, quo non habuerit eam vim splendor, lux habuerit. Ad eundem modum, omnia Filius habet ad Patrem, numquam sicut quibus in inter cetera sua ad Gentem, & terminos terrarum hinc postulare dicitur, quum etiam dicitur expectatio Gentium x. Denique docet, quod postulandi verbum *oro*, *oro* ponitur respectu administrationis in carne, ut postulet Filius, petatque propter nos, quae naturaliter habet. Addit & Deum ipsum petere a nobis, nempe *simulamus cum y*. Aprior expofitio de Humanitate, quoniam res creatae non erant, quando Pater genuit Filium; idcirco non ita proprie daturus, aut alia res dicitur ad Patrem quodammodo patris: sed quod hominem illum fecit, *coram* influentibus Redemptorem. Lege Toletum z.

Eximia est Irenaei a comparatio cum ovibus, quas labore, & arte Jacob sibi comparavit mercedis nomine b. Christus enim etiam sua sibi passione ovem acquisivit ex Gentilibus & Judaeis, quas in unum ovile congregavit e. Innui Chrysolomus d. per postulandi verbum quiddam aliud postulare, quod nec naturaliter quidem jure Christus etiam ut Deus haberet, nempe ut homines libero parente et liberatis obsequio, & ex amore atque charitate, essetque alium ipse rex peculiariter, id est, familiaritate, & cura, & adoptione, qui jam erat creatura. Hoc modo tritum illud Augustini ad rem praesentem confert e. *Qui creavit te sine te, non salvabit te sine te*. Postulare id ergo, quia pendet ex libera voluntate, quae ut obdat, quae efficacia gratia, quamvis haec non minus sit Christi, ut Deus est, quam Patris. Quamquam ob sufficientiam gratiae, quae cunctis offertur propter meritum Christi, Ambrosius q., ut Prosper hunc locum interpretatur, & hereditatem, possessionemque acquiritur. Fuit in Deo acceptio satisfactionis Christi, tum ex parte dignitatis, quae vocatur, quae inerat satisfactioni, tum quia non poterat haec absolute simpliciter Deum adstringere, & obligare, ex parte pacti, & promissionis, quam praesens locus importat: *Postula ad me, & dabo tibi*. Debitorem sese fecit, ait Augustinus g., non accipiendo, sed promittendo: debitor factus est, non aliquid accipiendo, sed quod ei placuit, promittendo b. *Scilicet sua largiente*, inquit Fulgentius i, dignatus est facere debitorum. Et Bernardus k: *Iustum est ut reddat Deus quod debet, debet autem quod pollicetur nos*, & Chrysolomus l: *Quia non potest mentiri, idem ipse est executor, & debitor*. Colligi hinc praeterea posset, id est, ex modo imperandi Christi ut postulet, habuisse praecipuum patienti, ita ut ipsam rem postulare conseruit, eo modo, quo bona opera omnia vere meritoria dicuntur postulare, hoc est, exigere praemium tamquam sibi deditum. De praecipuo quod Christo impofitum est, lege B. Thomam m., & Suarez n., & Toletum o. *omne dabo tibi* *quod petis, dabo tibi* ait Christus p. *veniens, Pater, ait Christus q.* *quod desisti mihi, &c.* Solum dantur Gentem & homines, alii ministrant tantum, & famuli: sic Paulus Moles in dno Dei famulus, & ministrum Christi in eadem filium: imple, & alios appellat ministrum, ac dispensatorem, & servum r. Unde Christus Petro u. *Pascis oves meas, non tuas*, Hoc magis vobis significat hereditatem, quae subicitur. Quamquam verum est, quod observat Didymus s., dari Gentem non tam ipsius Christi, quam ipsam causam, & commodum sicut medico agri, magistro traduntur indocti, ut isti ac perit efficiantur.

Gentes: *Gentiles*: Judaeos quoque: sed illos maxime, refulat illis, ut ante diximus. Ipsum nomen *Gentium*, ut est quoque notatum initio Psalmi, comprehendere potest utroque.

Hereditatem tuam: Negant Titelmanus, & Genebrardus, apositivitate hoc dici, sed transitive, ut & sequentem ditionem, quod duplicem praepositionem, in *hereditatem, &c.* pro hereditate &c. in *possessionem*, pro possessione. Venitur fortassis ne non satis coheret ut possuletur & datur hereditas, quae scilicet jure naturali deberetur. Arqui Christus etiam ut homo nonnulla sibi inherendo comparavit, quorum jus quidem, sed ut homo non habebat, ut gloriam corporis sui, exaltationem nominis, has ipsas Gentem. *Confessus est Pater heredem universum, per quem fecit & scilicet aed eadem ut homini ratione hypothasis divine debebant eadem. Si enim filius, & haeres b.* Importat etiam vox *hereditatis* dignitatem Gentium, quibus titulus hic olim Judaeis tributus e. *communicatum simul cum potestate, ut Filius Dei fiant d.* & dicitur *heredes quidem Dei, coheredes e autem Christi* Deus ipse hereditas nominatur fruentium illi: quod B. Castodorus, Bruno, Remigius, Ricardus Pampolitus, Beda: (memorantque Theodoretus, Eusebius ac Euthymius totam sententiam accipiunt de spirituali bona contritione, & de regimine molliore, ad quod pertinet cor contritum & humilium, & spiritus contribulatus c.) Copiosus haec expositionem tractat, sequiturque Martinus b. Roa noiter, cum quo scorum iam agam in enarratione vocabulorum: Eusebius d. de materialia punitione Judaeorum, & aliorum Gentium per Romanos, quorum Imperium cum ferro a Daniele comparatur d. Nam Judaeos quidem constat everfos a Romanis: horum autem, postquam Christianam fidem admisissent, reliqui Gentiles, terrore, ad idem faciendum compulsi sunt. Utriusque populi contritio cessit, & cessura est in bonum: & aliquoties testis vasis Judaei similes dicuntur e. Grachi ceteris in hac expositione tertia conveniunt. Athanasius addit praeterea, virgum ferream esse postulatam sit, vel Crucem, quae licet materia lignum sit, ferrea virtus est. *U* quilibet penam incredulorum.

Hieronymus attingit omnes dicendi modos. Janfenius unam recipit punitionem Impiorum, qui nunc franguntur, in Iudicio autem conterentur. Idem facit Genebrardus, Raynerius, Solongius, Incognitus, qui nunc vocatur Michael Agnus, Clarus, Vatablus, Lidanus, Sa, Bagubinus, Gagneus, Trevert, manteripus, Joannes Campensis, & qui pro praesentibus, verunt, *conteres*, ut Felix, vel, *confringet*, ut Pagninus. Videri potest idem ensive Cyprianus g., dum scribit, *eadem scilicet vasa frangi*, cui data est ferrea virga. Eadem opinio Riberae h.

Non puto respectum haberi in hoc versu ad primum verbum, sed ad proxime praecedentem, hoc est, ad Gentem, quae erat Christus acceptum in hereditate m., & possessionem, tamquam praemium, ac vice gentium, qui mortem fuerant. Quare quum intra haec hereditatem, & possessionem continetur aliquid cum numero merito, quidam solo numeroso dicitur Christi tum regendi ratione ut oportet. Nec ratio est, cur de solis improbis aut de hostibus gregis dicitur esse ferro. Primis debet pastoralis ac benignum regimen, quod Graecum etiam *pastralis* potest indicare: qui regimini, quod per virgam denotatur, ferrum non oblat: quia in ferro soliditas atque firmas Imperii consideratur: simul vero etiam duritia, quae possunt atque adversariis: & castigati secundi generis ovem, & tam haec, si soli contenta leguntur, & ponis aeternis damnum: quemadmodum aliquot aliis locis conseruit grani comparatur cum contritione lagene figuli: *regimen in virga ferrea* pro punitione ligitur k. Sequitur hanc expositionem nostram B. Thomas, notans in regimine virgae ferreae contentiam Gentium fide Christiana, quam sunt amplexi, ac veluti denuo conflati post contractionem. Docet quoque bonos regi in virga ferrea, malos ut vas confringi, & tandem contereri. E recentioribus contentis Cajetanus, Titelmanus, Joannes ad Pastura, Jacobus Faber Stapulensis, Arias, & alii. Fave Hatimo, dum de inflexibili declarata disciplina, quae quidam puniantur ad correctionem, quidam ad damnationem. Sed quod pluris refert.

qui rufus Latio regna per avos
Sacrum quondam super & Garamantibus & Indos
Presertim imperium: jacet extra sidera telluris
Extra anni solisq; vias: ubi calister Atlas
Axem humero torquet stellis ardentibus aptum:

Verf. 9. J Reges eos in virga ferrea, & tamquam vas figuli confringes eos.

Non erit qui tuus resistere valeat impune potestati: qui subdi utro noluerit (quales qui principio memorati sunt fremuisse, inania meditati, additisse & convenisse ad verum Dominum, & adversus Christum ejus) tam facile, ac sine reparations ipse, subiguntur, & comminuerunt, quam diffringi ficile vas potest: parentes imperio, & morigeros, summa & inflexibili quadam aequitate, quae comparari cum ferrea virga valeat, reges:

Origenes y, Hilarius, Augustinus, Gregorius, & Castodorus, Bruno, Remigius, Ricardus Pampolitus, Beda: (memorantque Theodoretus, Eusebius ac Euthymius totam sententiam accipiunt de spirituali bona contritione, & de regimine molliore, ad quod pertinet cor contritum & humilium, & spiritus contribulatus c.) Copiosus haec expositionem tractat, sequiturque Martinus b. Roa noiter, cum quo scorum iam agam in enarratione vocabulorum: Eusebius d. de materialia punitione Judaeorum, & aliorum Gentium per Romanos, quorum Imperium cum ferro a Daniele comparatur d. Nam Judaeos quidem constat everfos a Romanis: horum autem, postquam Christianam fidem admisissent, reliqui Gentiles, terrore, ad idem faciendum compulsi sunt. Utriusque populi contritio cessit, & cessura est in bonum: & aliquoties testis vasis Judaei similes dicuntur e. Grachi ceteris in hac expositione tertia conveniunt. Athanasius addit praeterea, virgum ferream esse postulatam sit, vel Crucem, quae licet materia lignum sit, ferrea virtus est. *U* quilibet penam incredulorum.

Hieronymus attingit omnes dicendi modos. Janfenius unam recipit punitionem Impiorum, qui nunc franguntur, in Iudicio autem conterentur. Idem facit Genebrardus, Raynerius, Solongius, Incognitus, qui nunc vocatur Michael Agnus, Clarus, Vatablus, Lidanus, Sa, Bagubinus, Gagneus, Trevert, manteripus, Joannes Campensis, & qui pro praesentibus, verunt, *conteres*, ut Felix, vel, *confringet*, ut Pagninus. Videri potest idem ensive Cyprianus g., dum scribit, *eadem scilicet vasa frangi*, cui data est ferrea virga. Eadem opinio Riberae h.

Non puto respectum haberi in hoc versu ad primum verbum, sed ad proxime praecedentem, hoc est, ad Gentem, quae erat Christus acceptum in hereditate m., & possessionem, tamquam praemium, ac vice gentium, qui mortem fuerant. Quare quum intra haec hereditatem, & possessionem continetur aliquid cum numero merito, quidam solo numeroso dicitur Christi tum regendi ratione ut oportet. Nec ratio est, cur de solis improbis aut de hostibus gregis dicitur esse ferro. Primis debet pastoralis ac benignum regimen, quod Graecum etiam *pastralis* potest indicare: qui regimini, quod per virgam denotatur, ferrum non oblat: quia in ferro soliditas atque firmas Imperii consideratur: simul vero etiam duritia, quae possunt atque adversariis: & castigati secundi generis ovem, & tam haec, si soli contenta leguntur, & ponis aeternis damnum: quemadmodum aliquot aliis locis conseruit grani comparatur cum contritione lagene figuli: *regimen in virga ferrea* pro punitione ligitur k. Sequitur hanc expositionem nostram B. Thomas, notans in regimine virgae ferreae contentiam Gentium fide Christiana, quam sunt amplexi, ac veluti denuo conflati post contractionem. Docet quoque bonos regi in virga ferrea, malos ut vas confringi, & tandem contereri. E recentioribus contentis Cajetanus, Titelmanus, Joannes ad Pastura, Jacobus Faber Stapulensis, Arias, & alii. Fave Hatimo, dum de inflexibili declarata disciplina, quae quidam puniantur ad correctionem, quidam ad damnationem. Sed quod pluris refert.

a. B. Reg. c. 3.
 b. lib. 1. c. 14.
 c. 1. c. 1.
 Hypo-
 licet locu-
 tiones.
 d. cont. juda-
 1. 1. 1. 1. 1.
 e. 2. cont.
 Marcionem
 20. Heredi-
 tatis nomi-
 ne Ecclesia
 intelligen-
 da.
 f. Dam. 7. 19.
 g. 1. 1. 1. 1. 1.
 h. 1. 1. 1. 1. 1.
 i. 1. 1. 1. 1. 1.
 k. supra.
 l. 1. 1. 1. 1. 1.
 m. 1. 1. 1. 1. 1.
 n. 1. 1. 1. 1. 1.
 o. 1. 1. 1. 1. 1.
 p. 1. 1. 1. 1. 1.
 q. 1. 1. 1. 1. 1.
 r. 1. 1. 1. 1. 1.
 s. 1. 1. 1. 1. 1.
 t. 1. 1. 1. 1. 1.
 u. 1. 1. 1. 1. 1.
 v. 1. 1. 1. 1. 1.
 w. 1. 1. 1. 1. 1.
 x. 1. 1. 1. 1. 1.
 y. 1. 1. 1. 1. 1.
 z. 1. 1. 1. 1. 1.
 aa. 1. 1. 1. 1. 1.
 bb. 1. 1. 1. 1. 1.
 cc. 1. 1. 1. 1. 1.
 dd. 1. 1. 1. 1. 1.
 ee. 1. 1. 1. 1. 1.
 ff. 1. 1. 1. 1. 1.
 gg. 1. 1. 1. 1. 1.
 hh. 1. 1. 1. 1. 1.
 ii. 1. 1. 1. 1. 1.
 jj. 1. 1. 1. 1. 1.
 kk. 1. 1. 1. 1. 1.
 ll. 1. 1. 1. 1. 1.
 mm. 1. 1. 1. 1. 1.
 nn. 1. 1. 1. 1. 1.
 oo. 1. 1. 1. 1. 1.
 pp. 1. 1. 1. 1. 1.
 qq. 1. 1. 1. 1. 1.
 rr. 1. 1. 1. 1. 1.
 ss. 1. 1. 1. 1. 1.
 tt. 1. 1. 1. 1. 1.
 uu. 1. 1. 1. 1. 1.
 vv. 1. 1. 1. 1. 1.
 ww. 1. 1. 1. 1. 1.
 xx. 1. 1. 1. 1. 1.
 yy. 1. 1. 1. 1. 1.
 zz. 1. 1. 1. 1. 1.

h. Salmeron
 dem. 1. Pro-
 mula 37.
 i. in Cata-
 b. Pr. 17. 14
 j. 1. 1. 1. 1. 1.
 k. 1. 1. 1. 1. 1.
 l. 1. 1. 1. 1. 1.
 m. 1. 1. 1. 1. 1.
 n. 1. 1. 1. 1. 1.
 o. 1. 1. 1. 1. 1.
 p. 1. 1. 1. 1. 1.
 q. 1. 1. 1. 1. 1.
 r. 1. 1. 1. 1. 1.
 s. 1. 1. 1. 1. 1.
 t. 1. 1. 1. 1. 1.
 u. 1. 1. 1. 1. 1.
 v. 1. 1. 1. 1. 1.
 w. 1. 1. 1. 1. 1.
 x. 1. 1. 1. 1. 1.
 y. 1. 1. 1. 1. 1.
 z. 1. 1. 1. 1. 1.
 aa. 1. 1. 1. 1. 1.
 bb. 1. 1. 1. 1. 1.
 cc. 1. 1. 1. 1. 1.
 dd. 1. 1. 1. 1. 1.
 ee. 1. 1. 1. 1. 1.
 ff. 1. 1. 1. 1. 1.
 gg. 1. 1. 1. 1. 1.
 hh. 1. 1. 1. 1. 1.
 ii. 1. 1. 1. 1. 1.
 jj. 1. 1. 1. 1. 1.
 kk. 1. 1. 1. 1. 1.
 ll. 1. 1. 1. 1. 1.
 mm. 1. 1. 1. 1. 1.
 nn. 1. 1. 1. 1. 1.
 oo. 1. 1. 1. 1. 1.
 pp. 1. 1. 1. 1. 1.
 qq. 1. 1. 1. 1. 1.
 rr. 1. 1. 1. 1. 1.
 ss. 1. 1. 1. 1. 1.
 tt. 1. 1. 1. 1. 1.
 uu. 1. 1. 1. 1. 1.
 vv. 1. 1. 1. 1. 1.
 ww. 1. 1. 1. 1. 1.
 xx. 1. 1. 1. 1. 1.
 yy. 1. 1. 1. 1. 1.
 zz. 1. 1. 1. 1. 1.

dentino a; ne ad vetus tantum Testamentum putare-
 timorem pertinere, innotet nos etiam Paulus, inquit
 B. Augustinus d. Cum ceteris, & tremore vestram ipso-
 rum salutem operari. Quo Dominum diligit quis ma-
 gis, magis timet, quia magis iudicatur, & magis habet
 pro Domino, Non est amor creaturæ erga Deum secun-
 dum amicitiam æqualitatis. Verum hac de re memini
 dixisse alibi, & lectu dignus Chrysostomus d. si Domi-
 nus ego sum, ait Deus, ubi est timor meus? & Christus exi-
 git timorem ejus, qui potest & animam & corpus mittere
 in gehennam. Si Paulus requirit à servis, ut serviant
 Domini carnalibus cum timore, & tremore: si ipsemet
 seipsum apud Corinthios fuisse testatur, in timore h, &
 tremore multo: quanto magis nos erga Regem regum, &
 Dominum dominantium oportet gerere? Timebat etiam,
 ne alius predicatus h, reprobus efficeretur.
 Et exultate et cum tremore. Chaldaice **וירגלו**, O-
 rante. Græcè est, ac Hebraicè, & Chaldaicè, in tre-
 more, sicut prius, in timore, & ita legit quoque Cy-
 prianus l, quibus Augustinus m utatur ea lectione.
 Lætitiam debet frangere modestia, ut admonet Paulus
 n: ad quam lætitiæ propensiores qui regum potuntur
 erant: orandum timide, ac reverenter. Ergo autem, in-
 quit idem David e denuo, in timore tuo introibo in do-
 mum tuam, &c. Quum autem invitat omnes gentes p,
 ut plaudant manibus, & jubilent Deo in voce exultationis:
 subdit, Quoniam Dominus excelsus, terribilis, & Rex ma-
 gnus super omnem terram: Subiectis populosis nobis, & gentes
 sub pedibus nostris, &c. Quasi quom maxime lætatur
 homines de potentia, tunc meminerint Dominum esse
 imperiorem omnibus. Tandem q, laetatur, inquit, cor
 meum, ut times nomen tuum. Bonus in anima nostra
 timor, Timor, arcens, & expellit ut hostem, peccatum
 p: incerta fundens lacrymæ devotionis, & miscens vi-
 num compunctionis, qui enim pungit oculum, pro-
 ducit lacrymas, & qui pungit cor, presertim sensum s:
 thesaurarius, & cultus, ut proinde inter dona a Spiritu
 Sancti ultimo numeretur loco r.
 Cyrillus Jerolymitanus u interpretatur exultationem
 de resurrectione Christi, tremorem propter terræ
 motum, & Angelum sicut fulgur apparentem x.
 Pronomen, ei, non habent alie editiones, & qui pu-
 tant redundare, ajuunt hic præcipi, ut lætitiæ, fiducia-
 que moderentur, quæ exultant ob res secundas Re-
 ges, Principes, Judices, Nam,
 Nescia mens hominum facti, fortisque futura,
 Et servare modum vobis vobis a secundis.
 Bene substitutum est, & exultare Deo videtur idem,
 atque exultanter ei servire, atque hilariter, & maxi-
 me proclivæ a lacri voluntate, & propria sponte, quod
 generale vocabulum Principum **נסיכים** nescivim impor-
 tatur. Nam habere non solent, à quibus compellatur
 Magnam, inquit, curatus à Lactantio y Seneca,
 quid, majus quam cogitari potest, nomen est, cui vi-
 vendo operam damus, iuste nimirum, ac pie vivendo.
 Exiit hoc Dei servitium à Principibus multo magis:
 est eorum gradus quo propiores sunt Deo, & alios de-
 bent ad eum referendam inducere. Propterea maxi-
 mus in orbe Principes cognominatur servus servorum
 Dei, ut alias reperi, jam inde primum à Damalo, po-
 stea magis à Gregorio l. Quando boni quidquam fecerim-
 us, & tale quod deceat, quod cum tremore quid facimus,
 tunc solum laudamur, inquit Chrysostomus z.

Agapinus, Vatablus, Felix, Janfenius, Cajetanus, Foleh-
 gius, Eugubinus, Genebrardus, & alii, Ofculamini filium,
 vel, ut Campensis, ampliatissimi. Hieronymus, Adorate
 patrem, Symmachus, **Προσκυνεσθε τον πατερα**, Aquila **Κατα-
 κλισθητε εν καρδια**, Ofculamini electi. Hieronymi verio-
 nem, quæ est etiam Græca Symmachii, approbat quo-
 que Felix, Folengius, Genebrardus, vel, Adorate puri-
 tatem, sive mundè, Felix præterea, & Eugubinus post
 Hieronymum in Commentario, & Salmeron, & b M.
 Antonius Flaminius. Adorate filium, aut cum Rabbi
 Salomone, Armamini disciplina, vel munditia. Tyro-
 boicus præter dicta, Ofculamini, aut Adorate patrem, aut
 frumentum, id est, legem Evangelicam, & Christum in
 Eucharistia contentum, aut Galatinus, electum, aut fa-
 sciculum spicarum. Meminit quidem Hieronymus **ו-
 ברו**, significat filium triticum, spicarum fasciculum,
 electum purum: & in Proverbis e, quod legitimus, dilectio
 h, Hebraicè est **בן בורי**. Sed non placet mihi qui ad
 editionem nostram facile desecant ad alias, quod faciunt
 alii ex his, quos citavi: neque annuunt potius de-
 monstrare, quam apud doctæque notum sentium sit esse
 d. Præstant id tamen diligenter Eugubinus, Pintus
 d. Janenius. Monent hi si de disciplina Filii sit sermo,
 de qua doctrina Evangelica, idem esse ofculari Filium,
 de quo doctrina Evangelica, idem esse ofculari Filium,
 id est, manus ejus, (quod erat in Palestina Symbo-
 lum profecti obedientiam ipsius. Ad oris Iosephi, præ-
 fecti terræ Egypti, imperium, Pharaon imperavit
 cunctum populum obedire, quod Hebraicè dicitur,
 ut ad os ejus ofcularetur: & unctum regem Saul Sa-
 mul deofculatur est. Sed quom os Præfecti Egypti
 ofculari, sine dubio non permitteretur subditis, illud,
וירגלו **וירגלו** **וירגלו**, Omnis ofculabitur os tuum,
 idem est, quod venerabitur, ac veneratur obe-
 diet verbis atque præceptis, quæ de ore tuo procedunt
 vulgo etiam dicitur ofculari alicuius verbum & dicta.
 quæ est magnificimus.
 Cajetanus ofculum de solo amore interpretatur. Sed
 forsitan intellexit de amore obsequio, & de spon-
 tanea subiectione. Irascitur Deus his, qui non amant,
 non contentus timido fateretur. Hieronymus respondens
 Rufino, & alibi h, fateretur, Hebraum verbum exponi
 posse per Græcum transscriptum esse, id est, ofculamini: se-
 ptem quom nollet transferre putidè, sentium magis: se-
 ptem quom dixisse, Adorate: quia qui adorant, solent
 deofculari manum, & capita submittere. Confirmat
 sententia Job l trita, si ofculamini manum meam ore
 meo, &c. Denique ait: Hebraos, iuxta linguæ vis pro-
 prietatem, ofculantem pro veneratione ponere.
 Refert item apud Oream k, quod habetur in editione
 nostra, & vultus adorant: qui Aquila reddidisse, **προσκυ-
 λωσιν**, ofculantes, quia qui adorant, solent deofculari
 manum: quod adhuc probat dicto testimonio Job. Ad-
 dit potest ex libris Regum l, Omne os, quod non adoravit
 Baal, ofculans manum, & ex libro Ecclesiastici m, Do-
 mus accipiant, ofculantur manus dantis, & in promissioni-
 bus humilium vocem suam. Olim Imperator genua ofcu-
 labatur ceteri: Senatores pectus: nunc Principibus
 ofculatur manus: Pontifici Cardinales pectus, & man-
 us: alii pedes. Favet et **προσκυνεσθε τον πατερα**, quod est
 plura Pineda n, & Josephus Stephanus o. Inde ma-
 nifestum est in aliquibus, maxime rudioribus Christianis,
 qui ad Eucharistiam, vel quid religiosum, con-
 vertiam ad eam reducens, eam ofculantur, ac
 eam faciem venerantur illa contingat. Item illud
 Justitia p **ofculata** **ofculata** **ofculata**.
 Ofculum domini Symbolum esse Cajucius q observat
 quom Vaiallus aut eliens iunctis dominum ofculatur
 manibus, velut manus auxiliarias, & os si fide offerens.
 Scribit item M. T. de Hercule Agriegino r, cuius ri-
 ritus & mentum ex conti. u ofculatio astringunt erat.
 Rabbi Aven Ezra docet, vobis illa: **servite Domi-
 no**, illis respondere in verbi secundo: **adverte Domi-
 num**: hæc, ofculamini Filium, & illis in eodem verbi,
 & adverte Christum ejus, & alii in septimo, **Bilium**
 mens est. Eadem expositio Rabbi David Kimchi, qui
 adhuc interpretatur, **Ofculamini purum aut electum**
 Consule Galatinum r. In Midras Theillim tradit de
 Rabbimis pificis unus, quom Rex exariffit ad ulciscen-
 dum sceleratos, hos ad filium recurrere, istam veniam
 impe-

impetravisse: eosdem illos ad Regem revertisse gratias
 actum sed à Rege remisit ad filium, in cuius gratiam
 perperisset, id sibi tantum velle: Ofculamini Filium,
 per quem iracundia mea sedata est. Quia & nos veni-
 mus, adoramus, precidimus, ploramus coram tali
 Redemptore.
 Non potuit melius exponi, quam sicut exposuere
 LXX. Nam eorum expositio comprehendit quidquid
 est in ceteris. Sic reveretiam apud Ieremiam b, & So-
 phiniam e, accipere, seu suscipere disciplinam. Interpres
 dicit, ubi eadem phrasia dicitur, **וירגלו** **וירגלו** **וירגלו**
 dicitur. Hoc autem loco dicitur, **וירגלו** **וירגלו** **וירגלו**
 disciplinam, significat subiectionem vos institutori, præce-
 ptum, consilio, voluntati, castigationi, quod plus est quam
 exterius venerari ofculando: neq; tamen hoc excluditur.
 Verbi quoque dicitur, **וירגלו** **וירגלו** **וירגלו**, vis per magna est, quom Hilari-
 us, Theodorus Antiochenus, & Euthymius obfer-
 vant, ut deotem manum corripere lunde dicitur, **וירגלו** **וירגלו** **וירגלו**
 aut pugnis: & ut Euthymio placet, **וירגלו** **וירגלו** **וירגלו**
 Cyprus d legit, **וירגלו** **וירגלו** **וירגלו**, ait Theod.
וירגלו **וירגלו** **וירגלו** **וירגלו** **וירגלו**, **וירגלו** **וירגלו** **וירגלו**
 nos apprehendere ac tenere **וירגלו** **וירגלו** **וירגלו** **וירגלו** **וירגלו**. Sic
 dicitur Deus d **וירגלו** **וירגלו** **וירגלו** **וירגלו** **וירגלו**: **וירגלו** **וירגלו** **וירגלו**
 comprehendit sapientiam in asphar e, quasi injecta manu, ac
 latellito more, fugientem rem assequi, vi apprehen-
 dere. Quæcirca indicatur vehemens ardensque deside-
 rium obsequendi Deo: concitatus animus, ac velut im-
 peturo facto arma corripens divinæ discipline virtutum
 que, quibus nos armat Paulus f: **וירגלו** **וירגלו** **וירגלו** **וירגלו** **וירגלו**
 colorum g, apprehendens vitam æternam h. Qui hoc facit,
 adorat purè, id est, sincerè, ex animo, in veritate i, non
 externo tantum ritu, non sicut: non perfundendi: adora-
 tur purum quod debet modo, vel electum, vel filium; vel
 etiam frumentum, fasciculumve spicarum, & frumen-
 tum, seu firmum cibum k, atque pinguem Christum
 in Eucharistia, adorat ipsum puritatem, quarens
 amat, ofculatur, lætatur. Eulebius quidem Con-
 stantianus narrat virginem chorum tantum non adora-
 rasse, ac isthæ Deum habitare, cui le puella devo-
 rarbituram.
 Tam multa **וירגלו** **וירגלו** **וירגלו**, significat: ac potuere præterea
 LXX. lumere ut **וירגלו** **וירגלו**, quod est **וירגלו** **וירגלו** **וירגלו**, expo-
 nere: unde nomen pro explanationi, declarationi, de-
 quatione dicitur. Quod nomen **וירגלו** **וירגלו** quoque deri-
 vati potest, **וירגלו** **וירגלו** **וירגלו** **וירגלו** **וירגלו**. Quod
 atinet ad verbum **וירגלו** **וירגלו** **וירגלו** **וירגלו** **וירגלו**, quom alius
 auctor prolatus a me illustrat ex Genesi m: **וירגלו** **וירגלו** **וירגלו**
 imperium cunctis populis obediens **וירגלו** **וירגלו** **וירגלו**. Ofculabi-
 tur super os tuum, quom ostendens hoc fignè illo
 Dominum esse: De Joseph loquitur Pharaon. Quod si
וירגלו **וירגלו** **וירגלו** **וירגלו** **וירגלו**, ut Rabbi Salo-
 mon docet, significat **וירגלו** **וירגלו** **וירגלו** **וירגלו** **וירגלו**, quem ad mo-
 dum tractum inde nomen **וירגלו** **וירגלו** **וירגלו** **וירגלו** **וירגלו**, concupi-
 scentia est, desiderium, appetitum. Eve dictum est, **וירגלו** **וירגלו**
 rum tuum conversio tua. **וירגלו** **וירגלו** **וירגלו** **וירגלו** **וירגלו**, appeti-
 tus, desiderium, amor tuus, obedientia tua: ut pendeas
 ab illo tora, & quod mox iudicatur, **וירגלו** **וירגלו** **וירגלו** **וירגלו** **וירגלו**
 Eadem phrasia in Cantico n: Ego dilectio mea, & super
 me conversio ejus, **וירגלו** **וירגלו** **וירגלו** **וירגלו** **וירגלו**, id est, meum est
 obtemperare illi, ut faciat in me voluntatem suam.
 Proditores est ofculari, sed non apprehendere disci-
 plinam, non est subijci, quem prosequi videtur a more,
 atque veneratione. **וירגלו** **וירגלו** **וירגלו** **וירגלו** **וירגלו** **וירגלו**
 me, ut ofculari præcipimur: non sufficit dicere Do-
 mine, Domine: facere voluntatem ejus q oportet. **וירגלו** **וירגלו**
 ofculum oris r reservatur beatitudini, hoc est, purus gustus,
 ac fructus Dei visionis: Exingunt nonnumquam disci-
 pli, postquam poenas dederunt, virgas ofculari, gratias
 magistro qui verberavit, dare. Hæc refert post
 usus oculi sancti celebrati inter Christianos in Eucha-
 ristia sacrificio, & extra, de qua alibi est: nam ut antea
 refertur, venit quidam ofculamini frumentum l. Lege
 Theodoretum in Caput primum Cantici Cantico-
 rum, & Historiam quam Palschafus recitat presbyteri, qui
 Christum purum ofculatur est.
 Hinc quædam sequuntur: Primum, quia hic locus
 adeo efficax & luculentus est contra Judæos pro divini-
 tate Messie, minus probabilem videtur sententiam Ca-
 nani, & Jacobi de Valentia r Judæos odio nostræ fidei
 de industria corruptissè multa loco Scripturarum. In
 genere confutat illos Bellarminus u testimoniis Orige-
 nis x, Hieronymi y, Augustini z, & rationibus inter
 quas est hæc, quia hoc incommodum passus esset illa
 maxime, quæ clariore de Christo continet vaticina-
 tiones: ex quibus est præsens illius Psalmi. Secundum,
 frustra queri, ac reprehendere Calvinum s editionem
 nostram vulgatam, nominatim in isto loco: nam ut do-
 cuit, ofculari filium, optime per apprehendere disciplinam,
 expulsum est. Legendus porro Auctor libri de victo-
 ria contra Judæos b.
 Tertium quod sequitur est, morale documentum
 Auctoris de bono disciplinæ apud Augustinum r: Si
 statueris vel, ad quos disciplina numquam pervenit,
 de quibus ille sermone est hæc existimat: longe pejo-
 rem esse conditionem eorum d quos disciplina desistit.
 Quartò, possent hæc ad Simeonem Senem verba
 transferri, qui accepit puerum Jesum in ulnas, & benedi-
 xit Deum, dixit, lumen esse, Gentium gloriam Israel, re-
 surrectionem apprehendentium, & confidendum in eum;
 ruinam contradicentibus. Sed & Magis ista conveniunt,
 qui venerunt cum muneribus adorare hunc eundem
 Filium, seque disciplina ipsius iudicare.
 Ne quando inofculatur Dominus. I lege verum quin-
 tum. Dubitatio non secundum visum est Prophetæ,
 cui cerum est, inquit Augustinus: sed secundum eos
 ipsos qui monentur, quia cum dubitatione solent cogi-
 tate iram Dei, quibus non aperte revelatur. Nil tamen
 obstat asserere, dubitare David, quoniam est solet
 nonnullis irati Deus, nescimus quibus, nec id revelat
 definitè temper. Tandem irata ista Domini toraque
 comminatio arguit Christum Deum. Quamquam Domini
 nomen editiohis aliæ non exprimit. Probabat id
 etiam prius adoratio ejusdem nobis imperata: Deus
 namque negat gloriam suam velle alteri dare f. Unde nisi
 fateamur verum Deum esse, non potest honor quo Deo
 tribuitur, ei communicari. Nec sufficit quod Trini-
 tariani temporis dicunt: g adorari propter inhabi-
 tantem in ipso plenitudinem Divinitatis, & con-
 cessionem de Spiritu Sancto. Hæc, & similia, si tollatur
 hypostasis divinæ unio, extrinseca sunt, & creata: nec
 honorem divinum merentur.
 Aliqui tamen, hoc loco per Dominum interpretantur
 Patrem, ut Salmeron, h qui nempè vindicet injurias
 Filii. Donec ponas inimicos ipsius senebulam pedum ejus i.
 Porro, etiam non legeremus, ut & in textu Hebræo
 non est, Dominus, intelligeremus tamen de Filio, ne
 quando irascitur non apprehendere disciplinam suam
 qui tamen etiam sensus congruere potest voci Domini,
 quæ de eodem rectè dicitur.
 Ne & perentis de via iusta. Hieronymus omittit ius-
 ta, nec est Hebraicè, vel Chaldaicè sed solum amirita-
 tis viam. Id inquit Origenes) aut divino consilio di-
 ctum est, aut sunt corrupta exemplaria. Verum tamen
 affirmari primum debet: & via iusta Christus iustus est,
 aut lex quæ viam facit ad beatitudinem. Quisquis ab-
 renuit disciplinam, interim aberrat à via, & nisi eam re-
 cipiat, nunquam redibit ad viam, nec perveniet ad Vi-
 tam. Augustinus iterum in opere non Germano suo k,
 O quam terribilis, ait, est sententia, & nimis metuenda
 his qui disciplinam non apprehendunt, ex hac Spiritus san-
 cti sententia patet, quod peribunt. Idem in minimè du-
 blio libro l: Non ait, inquit, ne quando inofculatur Dominus:
 & non vobis ostendat viam iustam, aut non vos introducat
 in viam iustam, sed jam illic ambulantes sic terrore potuit,
 ut diceret, ne perentis de via iusta. Ita loquitur, ut doceret,
 nos honorum operum causam referre in Deum, nec no-
 bis imputare. Quocirca & subdit: Unde nisi quis iustus
 fuerit, quod cories dicit, & sepe dicendum est, etiam in ipsi
 rectè factis cavenda est, id est, in ipsa via iusta, ne homo
 dum quod Dei est, deponat suum, amittat illud quod Dei est
 & redeat ad suum? Nihilominus non est necesse, ut qui
 perire dicitur de via iusta, vel eam perdere, intelligatur
 in ea esse, aut fuisse. Perit de illa, vel perdit illam is quo-
 que, qui non assequitur, nec pervenit quem posset. Illi
 perditionis nominantur, qui vivit æternam, quam num-
 quam consecuti sunt, sed consecuti potuerunt, perdidit-
 runt: Qui via epithetum iustæ non dant, prosperitatem
 exponunt: Quidni latius extendatur ad rationem obe-
 tinende prosperitatis, & conservande ejus que tali no-
 mine digna sit tum in hac, tum in futura vita?
 Theodoretus, & Nicephorus Blemmida viam iustam
 lumunt pro Iustorum cœtu, & societate: Athanasius &
 Hic.

Abis x, Hieronymi y, Augustini z, & rationibus inter
 quas est hæc, quia hoc incommodum passus esset illa
 maxime, quæ clariore de Christo continet vaticina-
 tiones: ex quibus est præsens illius Psalmi. Secundum,
 frustra queri, ac reprehendere Calvinum s editionem
 nostram vulgatam, nominatim in isto loco: nam ut do-
 cuit, ofculari filium, optime per apprehendere disciplinam,
 expulsum est. Legendus porro Auctor libri de victo-
 ria contra Judæos b.
 Tertium quod sequitur est, morale documentum
 Auctoris de bono disciplinæ apud Augustinum r: Si
 statueris vel, ad quos disciplina numquam pervenit,
 de quibus ille sermone est hæc existimat: longe pejo-
 rem esse conditionem eorum d quos disciplina desistit.
 Quartò, possent hæc ad Simeonem Senem verba
 transferri, qui accepit puerum Jesum in ulnas, & benedi-
 xit Deum, dixit, lumen esse, Gentium gloriam Israel, re-
 surrectionem apprehendentium, & confidendum in eum;
 ruinam contradicentibus. Sed & Magis ista conveniunt,
 qui venerunt cum muneribus adorare hunc eundem
 Filium, seque disciplina ipsius iudicare.
 Ne quando inofculatur Dominus. I lege verum quin-
 tum. Dubitatio non secundum visum est Prophetæ,
 cui cerum est, inquit Augustinus: sed secundum eos
 ipsos qui monentur, quia cum dubitatione solent cogi-
 tate iram Dei, quibus non aperte revelatur. Nil tamen
 obstat asserere, dubitare David, quoniam est solet
 nonnullis irati Deus, nescimus quibus, nec id revelat
 definitè temper. Tandem irata ista Domini toraque
 comminatio arguit Christum Deum. Quamquam Domini
 nomen editiohis aliæ non exprimit. Probabat id
 etiam prius adoratio ejusdem nobis imperata: Deus
 namque negat gloriam suam velle alteri dare f. Unde nisi
 fateamur verum Deum esse, non potest honor quo Deo
 tribuitur, ei communicari. Nec sufficit quod Trini-
 tariani temporis dicunt: g adorari propter inhabi-
 tantem in ipso plenitudinem Divinitatis, & con-
 cessionem de Spiritu Sancto. Hæc, & similia, si tollatur
 hypostasis divinæ unio, extrinseca sunt, & creata: nec
 honorem divinum merentur.
 Aliqui tamen, hoc loco per Dominum interpretantur
 Patrem, ut Salmeron, h qui nempè vindicet injurias
 Filii. Donec ponas inimicos ipsius senebulam pedum ejus i.
 Porro, etiam non legeremus, ut & in textu Hebræo
 non est, Dominus, intelligeremus tamen de Filio, ne
 quando irascitur non apprehendere disciplinam suam
 qui tamen etiam sensus congruere potest voci Domini,
 quæ de eodem rectè dicitur.
 Ne & perentis de via iusta. Hieronymus omittit ius-
 ta, nec est Hebraicè, vel Chaldaicè sed solum amirita-
 tis viam. Id inquit Origenes) aut divino consilio di-
 ctum est, aut sunt corrupta exemplaria. Verum tamen
 affirmari primum debet: & via iusta Christus iustus est,
 aut lex quæ viam facit ad beatitudinem. Quisquis ab-
 renuit disciplinam, interim aberrat à via, & nisi eam re-
 cipiat, nunquam redibit ad viam, nec perveniet ad Vi-
 tam. Augustinus iterum in opere non Germano suo k,
 O quam terribilis, ait, est sententia, & nimis metuenda
 his qui disciplinam non apprehendunt, ex hac Spiritus san-
 cti sententia patet, quod peribunt. Idem in minimè du-
 blio libro l: Non ait, inquit, ne quando inofculatur Dominus:
 & non vobis ostendat viam iustam, aut non vos introducat
 in viam iustam, sed jam illic ambulantes sic terrore potuit,
 ut diceret, ne perentis de via iusta. Ita loquitur, ut doceret,
 nos honorum operum causam referre in Deum, nec no-
 bis imputare. Quocirca & subdit: Unde nisi quis iustus
 fuerit, quod cories dicit, & sepe dicendum est, etiam in ipsi
 rectè factis cavenda est, id est, in ipsa via iusta, ne homo
 dum quod Dei est, deponat suum, amittat illud quod Dei est
 & redeat ad suum? Nihilominus non est necesse, ut qui
 perire dicitur de via iusta, vel eam perdere, intelligatur
 in ea esse, aut fuisse. Perit de illa, vel perdit illam is quo-
 que, qui non assequitur, nec pervenit quem posset. Illi
 perditionis nominantur, qui vivit æternam, quam num-
 quam consecuti sunt, sed consecuti potuerunt, perdidit-
 runt: Qui via epithetum iustæ non dant, prosperitatem
 exponunt: Quidni latius extendatur ad rationem obe-
 tinende prosperitatis, & conservande ejus que tali no-
 mine digna sit tum in hac, tum in futura vita?
 Theodoretus, & Nicephorus Blemmida viam iustam
 lumunt pro Iustorum cœtu, & societate: Athanasius &
 Hic.

Abis x, Hieronymi y, Augustini z, & rationibus inter
 quas est hæc, quia hoc incommodum passus esset illa
 maxime, quæ clariore de Christo continet vaticina-
 tiones: ex quibus est præsens illius Psalmi. Secundum,
 frustra queri, ac reprehendere Calvinum s editionem
 nostram vulgatam, nominatim in isto loco: nam ut do-
 cuit, ofculari filium, optime per apprehendere disciplinam,
 expulsum est. Legendus porro Auctor libri de victo-
 ria contra Judæos b.
 Tertium quod sequitur est, morale documentum
 Auctoris de bono disciplinæ apud Augustinum r: Si
 statueris vel, ad quos disciplina numquam pervenit,
 de quibus ille sermone est hæc existimat: longe pejo-
 rem esse conditionem eorum d quos disciplina desistit.
 Quartò, possent hæc ad Simeonem Senem verba
 transferri, qui accepit puerum Jesum in ulnas, & benedi-
 xit Deum, dixit, lumen esse, Gentium gloriam Israel, re-
 surrectionem apprehendentium, & confidendum in eum;
 ruinam contradicentibus. Sed & Magis ista conveniunt,
 qui venerunt cum muneribus adorare hunc eundem
 Filium, seque disciplina ipsius iudicare.
 Ne quando inofculatur Dominus. I lege verum quin-
 tum. Dubitatio non secundum visum est Prophetæ,
 cui cerum est, inquit Augustinus: sed secundum eos
 ipsos qui monentur, quia cum dubitatione solent cogi-
 tate iram Dei, quibus non aperte revelatur. Nil tamen
 obstat asserere, dubitare David, quoniam est solet
 nonnullis irati Deus, nescimus quibus, nec id revelat
 definitè temper. Tandem irata ista Domini toraque
 comminatio arguit Christum Deum. Quamquam Domini
 nomen editiohis aliæ non exprimit. Probabat id
 etiam prius adoratio ejusdem nobis imperata: Deus
 namque negat gloriam suam velle alteri dare f. Unde nisi
 fateamur verum Deum esse, non potest honor quo Deo
 tribuitur, ei communicari. Nec sufficit quod Trini-
 tariani temporis dicunt: g adorari propter inhabi-
 tantem in ipso plenitudinem Divinitatis, & con-
 cessionem de Spiritu Sancto. Hæc, & similia, si tollatur
 hypostasis divinæ unio, extrinseca sunt, & creata: nec
 honorem divinum merentur.
 Aliqui tamen, hoc loco per Dominum interpretantur
 Patrem, ut Salmeron, h qui nempè vindicet injurias
 Filii. Donec ponas inimicos ipsius senebulam pedum ejus i.
 Porro, etiam non legeremus, ut & in textu Hebræo
 non est, Dominus, intelligeremus tamen de Filio, ne
 quando irascitur non apprehendere disciplinam suam
 qui tamen etiam sensus congruere potest voci Domini,
 quæ de eodem rectè dicitur.
 Ne & perentis de via iusta. Hieronymus omittit ius-
 ta, nec est Hebraicè, vel Chaldaicè sed solum amirita-
 tis viam. Id inquit Origenes) aut divino consilio di-
 ctum est, aut sunt corrupta exemplaria. Verum tamen
 affirmari primum debet: & via iusta Christus iustus est,
 aut lex quæ viam facit ad beatitudinem. Quisquis ab-
 renuit disciplinam, interim aberrat à via, & nisi eam re-
 cipiat, nunquam redibit ad viam, nec perveniet ad Vi-
 tam. Augustinus iterum in opere non Germano suo k,
 O quam terribilis, ait, est sententia, & nimis metuenda
 his qui disciplinam non apprehendunt, ex hac Spiritus san-
 cti sententia patet, quod peribunt. Idem in minimè du-
 blio libro l: Non ait, inquit, ne quando inofculatur Dominus:
 & non vobis ostendat viam iustam, aut non vos introducat
 in viam iustam, sed jam illic ambulantes sic terrore potuit,
 ut diceret, ne perentis de via iusta. Ita loquitur, ut doceret,
 nos honorum operum causam referre in Deum, nec no-
 bis imputare. Quocirca & subdit: Unde nisi quis iustus
 fuerit, quod cories dicit, & sepe dicendum est, etiam in ipsi
 rectè factis cavenda est, id est, in ipsa via iusta, ne homo
 dum quod Dei est, deponat suum, amittat illud quod Dei est
 & redeat ad suum? Nihilominus non est necesse, ut qui
 perire dicitur de via iusta, vel eam perdere, intelligatur
 in ea esse, aut fuisse. Perit de illa, vel perdit illam is quo-
 que, qui non assequitur, nec pervenit quem posset. Illi
 perditionis nominantur, qui vivit æternam, quam num-
 quam consecuti sunt, sed consecuti potuerunt, perdidit-
 runt: Qui via epithetum iustæ non dant, prosperitatem
 exponunt: Quidni latius extendatur ad rationem obe-
 tinende prosperitatis, & conservande ejus que tali no-
 mine digna sit tum in hac, tum in futura vita?
 Theodoretus, & Nicephorus Blemmida viam iustam
 lumunt pro Iustorum cœtu, & societate: Athanasius &
 Hic.

